

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział 1. Dynastia Wazów na tronie Rzeczypospolitej	13
Od tradycji jagiellońskiej do tradycji wazowskiej	13
Elekcje Wazów	18
Dynastia Wazów a szlachta – świadomość dynastyczna	29
Rozdział 2. System rządów	39
Pozycja Wazów jako królów elekcyjnych	39
Autorytet Wazów	43
Rządy senatorskie Wazów	47
Wazowie a sejm	60
Inicjatywa parlamentarna króla	61
Formalna rola króla w sejmie	62
Nieformalna rola króla w sejmie	70
Autorytet Wazów w sejmie	75
Rozdział 3. Polityka dynastyczna i próby wzmocnienia władzy królewskiej	83
Problem odzyskania dziedzictwa szwedzkiego, zdobycia tronu moskiewskiego i uzyskania innych domen dziedzicznych poza granicami Rzeczypospolitej.	83
Próby reformy prawa o wolnej elekcji	94
Sprawa reformy parlamentarnej	103
Reforma urzędu hetmańskiego	111
Rozdział 4. Rodzina Wazów	116
Członkowie rodziny Wazów	116
Zygmunt III.	116

Anna Wazówna	124
Anna Habsburg	126
Konstancja Habsburg	128
Władysław IV	131
Cecylia Renata Habsburg	138
Ludwika Maria Gonzaga	142
Jan II Kazimierz	149
Jan Albert (Olbracht, Wojciech)	159
Karol Ferdynand	160
Aleksander Karol	163
Anna Katarzyna Konstancja	165
Zygmunt Kazimierz	167
Ważne wydarzenia w życiu Wazów i towarzyszące im uroczystości rodzinne	
i państwowe	168
Koronacje królów	168
Małżeństwa	172
Małżeństwa Zygmunta III	177
Małżeństwa Władysława IV	183
Małżeństwo Jana Kazimierza z Ludwiką Marią	197
Koronacje królowych	199
Małżeństwa królewskie w opinii szlachty	200
Narodziny i chrzty potomków królewskich	202
Pogrzeby członków rodziny królewskiej	212
Młodzi Wazowie	239
Wychowanie i kształcenie młodych Wazów	239
Podróże zagraniczne młodych Wazów	245
Sytuacja prawna młodych Wazów jako potomków królów elekcyjnych	252
Drogi karier życiowych młodych Wazów	256
Rozdział 5. Dwór Wazów	261
Dwór królewski	261
Struktura – etykieta – ceremoniał	261
Ekonomiczne podstawy egzystencji dworu królewskiego	266
Dwory królowych	269
Majątek osobisty i dochody królowych	277
Dwór królewicza Władysława w latach 1617–1632	282
Rozdział 6. Zainteresowania kulturalno-artystyczne Wazów	285
Dwór Zygmunta III	286
Zajęcia artystyczne króla	286
Kolekcjonerstwo dzieł sztuki – malarstwo, arras	287
Muzyka – teatr	289
Architektura – budownictwo	291
Historiografia	293

Dwór Władysława IV	294
Teatr – opera – komedia dell'arte – balet – muzyka	294
Malarstwo – rytownictwo – medalierstwo – rzeźba – arras	300
Architektura – budownictwo	303
Zainteresowania nauką	304
Dwór Jana Kazimierza i Ludwiki Marii	305
Malarstwo – tkaniny artystyczne	307
Muzyka – poezja – teatr	309
Historiografia – „Merkuriusz Polski”	310
Nauka – edukacja	312
 Zakończenie	 316
 Bibliografia	 321
 Spis tabel	 329
 Indeks nazwisk	 330

znych biografii, choć w bardziej syntetycznej formie, królewskie małżonki”. W pracach tych przyjęto na ogół schemat ukazywania panujących na tle dziejów Rzeczypospolitej i najważniejszych wydarzeń rozgrywających się w czasie panowania kolejnych Wazów¹.

Praca niniejsza stanowi próbę spojrzenia na Wazów jako na rodzinę królewską, która miała swe własne życie, ambicje i dążenia, osiągnięcia i niepowodzenia. Omówione w niej zostały wybrane problemy, być może mniej eksponowane we wspomnianych historiografiach, czy też ginące tam w masie

¹ O wszelkiej linii Wazów zob. M. Kopczyński, *Wazowie, w: Dynastia Elżbiety*, red. A. Męchel, Wrocław 1997, s. 430–442.

² H. Winiarski, *Zygmunt II Waza*, Warszawa 1934; idem, *Zygmunt III Waza*, Wrocław 1991; W. Czapliński, *Władysław IV i jego czasy*, Warszawa 1972; J. Maciejowski, *Władysław IV Waza*, Warszawa 1983; R. Winiarski, *Władysław IV Waza*, Wrocław 1993; W. Czapliński, *Jan II Kazimierz Waza*, PSt, t. X, Wrocław 1962–1964; T. Wasilowski, *Janina Waza na polskim tronie*, Warszawa 1934; T. Wójcicki, *Jan Kazimierz Waza*, Wrocław 1997; L. Podchorodecka, *Wazowie w Polsce*, Warszawa 1965. Krótkie biografie: Zygmunt III (J. Maciejowski), Władysław IV (W. Czapliński), Jan Kazimierz (T. Wasilowski), w: *Portret królów i książąt polskich*, red. A. Guclicki, Warszawa 1978; biogramy Zygmunt III (J. Ryński), Władysław IV (A. Podchorodecka), Jan Kazimierz (J. Gajkowski), w: *Antologia elżbiety. Leksykon biograficzny*, red. L. Kosińska, Kraków 1992.

³ K. Łeporski, *Janina Elżbieta*, PSt, t. I, Kraków 1915; W. Czapliński, *Konstancja Królewna polska*, PSt, t. XIII, Wrocław 1962; idem, *Cecylia Renata*, PSt, t. III, Kraków 1937; Z. Librowska, *Janina Maria Gonzaga*, PSt, t. XVIII, Wrocław 1972; idem, *Żona Janusza Wazy*, Warszawa 1981; E. Ryński, *Portret królów*, 3: *Żony królów elżbiety*, Warszawa 1987.

⁴ Od takiego schematu odezwał się także M. Kopczyński w pracy *Wazowie i „Antologia elżbiety”*. *Studium odcisku elżbiety w Rzeczypospolitej XVII wieku*, Warszawa 1995.